

Raija Gould, Jukka Lampi ja Heidi Nyman

Työhönpaluu kuntoutustuen jälkeen

Työeläkejärjestelmän rekisteritietoihin perustuva selvitys

Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita
2011:3

Eläketurvakeskus • Pensionsmyndigheten

KESKUSTELUALOITTEITA

Raija Gould, Jukka Lampi ja Heidi Nyman

Työhönpaluu kuntoutustuen jälkeen

Työeläkejärjestelmän rekisteritietoihin perustuva selvitys

Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita
2011:3

Eläketurvakeskus • Pensionsmyndigheten

KESKUSTELUALOITTEITA

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511 • Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511 • Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Tel. +358 10 7511 • Fax +358 9 148 1172

Helsinki 2011

ISSN-L 1795-3103

ISSN 1797-3635 (verkkojulkaisu)

ABSTRAKTI

Vajaalla puolella kaikista työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvistä eläke alkaa määräaikaisena kuntoutustukena. Kuntoutustuelle siirtyviä on vuosittain runsas 10 000.

Raportti sisältää kolme erillistarkastelua, joissa pohditaan kuntoutustukien käyttöä ja niiden jälkeistä työllisyyttä. Erityisesti haluttiin selvittää työsuhteen pysyvyyden merkitystä kuntoutustuelta työhön paluulle. Tarkasteluissa käytetään työeläkejärjestelmän tilastotietoja sekä kahta rekisteriaineistoa, joista toinen koostuu vuonna 2005 kuntoutustuen aloittaneista ja toinen vuonna 2007 kuntoutustuen päättäneistä. Tarkastelu koskee työeläkejärjestelmän kuntoutustukia.

Tulosten mukaan vain pieni osa kuntoutustuelle siirtyneistä palaa työhön. Kaikista kuntoutustuen aloittaneista oli muutaman vuoden kuluttua työssä runsas kymmenen prosenttia. Kun tarkasteltiin vain niitä kuntoutustukia, jotka päättyivät ilman jatkoeläkettä, työhön palanneiden osuus oli suurempi, vajaa puolet. Työsuhteen voimassaolo kuntoutustukiaikana oli selvästi yhteydessä myöhempään työllisyyteen. Jos työsuhde oli ollut voimassa, työhön palanneiden osuus oli yli kaksinkertainen muihin verrattuna.

ABSTRACT

Nearly half of all new disability pensions within the earnings-related pension scheme start as temporary cash rehabilitation benefits. This means over 10,000 new temporary benefits each year.

This report includes three separate investigations which examine the use of the cash rehabilitation benefit and the return to work after the benefit has ended. The impact of job security on returning to work is of special interest. The data consist of statistical information as well as two register-based data sets – the first one includes those who started receiving the cash rehabilitation benefit in 2005, and the second includes those for whom the benefit terminated in 2007. The investigation only covers benefits under the earnings-related pension scheme.

The results show that only a small number of those awarded a temporary cash rehabilitation benefit return to work. Slightly over ten percent of all those awarded the benefit in 2005 were back at work in a few years' time. When the calculation only included those who terminated their cash rehabilitation benefit without any further pension, the rate of returning to work was higher, nearly 50 per cent. Job security during the benefit period was strongly associated with later work resumption. Beneficiaries who had a valid employment contract throughout the benefit period were more than twice as likely to return to work after the benefit as those without such contracts.

SISÄLTÖ

1	Johdanto	5
2	Kuntoutustuki	7
2.1	Tietoa kuntoutustuesta	7
2.2	Kuntoutustuelle siirtyneiden määrä	7
2.3	Kuntoutustuen kesto.....	10
3	Kuntoutustuen jatkuminen tai päättyminen	11
3.1	Aineisto.....	11
3.2	Vuonna 2005 alkaneiden kuntoutustukien tilanne vuosien 2007 ja 2009 lopussa	12
3.3	Kuntoutustuen jälkeinen työllisyys.....	14
4	Työsuhteen pysyvyyden merkitys kuntoutustuen jälkeiselle työhönpaluulle	17
4.1	Aineisto.....	17
4.2	Työsuhde kuntoutustukiaikana	17
4.3	Vuonna 2007 kuntoutustuen päättäneiden työllisyys vuonna 2008	19
5	Yhteenveto	22
	Kirjallisuus	25

1 Johdanto

Työntekijöiden hyvinvoinnin, työurien pidentämisen ja työkyvyttömyyseläkkeiden vähentämisen näkökulmasta sairaudesta johtuvan poissaolon jälkeinen onnistunut työhönpaluu on tärkeää. Sairauspoissaolon piteneminen kuitenkin vähentää työhönpaluun todennäköisyyttä (Raitasalo ym. 2004; Rytsälä 2006), ja siten pitkän työkyvyttömyysjakson jälkeen työhön palaaminen on erityisen haastavaa. OECD:n (2010) selvityksen mukaan työkyvyttömyyseläkkeet päättyvät lähes yksinomaan vanhuuseläkkeelle siirtymiseen tai kuolemaan. Useissa Euroopan maissa – Suomi mukaan luettuna – vuosittain vain muutama prosentti kaikista työkyvyttömyyseläkkeistä päättyy esimerkiksi työhönpaluuseen. Aiempien suomalaisten selvitysten mukaan myös määräaikaiselta työkyvyttömyyseläkkeeltä työhönpaluu on vähäistä. Määräajaksi myönnetty työkyvyttömyyseläkkeet eli kuntoutustuet muuttuvat usein muutaman vuoden kuluttua jatkuviksi työkyvyttömyyseläkkeiksi, ja niistäkin, joiden kuntoutustuki päättyy kokonaan, vain osa palaa työhön (Gould ym. 2007). Toisaalta kunta-alalla kuntoutustuelta työhön palaaminen on tilastselvityksen mukaan onnistunut varsin hyvin (Halmeenmäki ja Lybäck 2008).

Tässä selvityksessä tarkastelemme erityisesti työsuhteen pysyvyyden merkitystä kuntoutustuelta työhön palaamiselle. Työsuhteen pysyvyys ja varmuus työn jatkumisesta on monissa tutkimuksissa todettu tärkeäksi sairauspoissaolon jälkeisen työhönpaluun edistäjäksi. Esimerkiksi Joensuun ym. (2008) tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin pitkältä sairauslomalta työhönpaluuta, kaksi tekijää nousi keskeisiksi työhönpaluun ennustajiksi. Nämä tekijät olivat varmuus työn jatkumisesta sekä korkeampi koulutustaso. Työn jatkumisen varmuutta mitattiin kysymyksellä työsuhteen voimassaolosta sairauspoissaolon aikana ja jälkeen sekä yleisemmällä työn epävarmuuteen liittyvällä kysymyksellä. Työhönpaluu oli noin viisi kertaa yleisempää henkilöillä, joilla työpaikan pysyvyys oli turvattu, kuin niillä, joiden työpaikan säilyvyydestä ei ollut varmuutta.

Tanskalaiseen aineistoon perustuvassa tutkimuksessa seurattiin yli kahden viikon mittaisia sairauspoissaoloja ja niiden jälkeistä työhönpaluuta. Sairauspoissaolot kestivät keskimäärin seitsemän viikkoa. Yksi pitkittyneisiin sairauspoissaoloihin voimakkaasti yhteydessä oleva tekijä oli työn epävarmuus. (Lund ym. 2006.) Myös useita maita vertailevassa tutkimuksessa, jossa selvitettiin alaselkävivun aiheuttaman työkyvyttömyyden jälkeistä työhönpaluuta, työsuhteen pysyvyydellä oli suuri merkitys. Tutkimuksen kuudesta maasta – Alankomaat, Israel, Ruotsi, Saksa, Tanska ja Yhdysvallat – työhön palanneiden osuus vuoden kuluttua työkyvyttömyyden alkamisesta oli suurin Alankomaissa ja pienin Tanskassa. Maiden välinen ero säilyi myös kahden vuoden seurannassa. Tutkimusajankohdan, 1990-luvun puolivälin lainsäädännön mukaan työnantajilla oli Tanskassa oikeus irtisanoa työntekijä 120 sairauspoissaolopäivän jälkeen, sen sijaan Alankomaissa sairauden vuoksi poissa olevaa ei voinut irtisanoa kahden ensimmäisen sairausvuoden aikana. Yksi tutkimuksen tuloksista olikin, että terveydentilan, työolojen ja sosiaaliturvajärjestelmän ohella työsuhteen pysyvyys vaikutti merkittävästi työhönpaluuseen. (Bloch ja Prins 2001; ISSA 2002.)

Suomalaisessa työlainsäädännössä sairaus tai vamma ei sinänsä ole irtisanomisperuste, mutta pitkä sairauspoissaolo voi kuitenkin antaa työnantajalle oikeuden työsuhteen katkaisemiseen. Työntekijä voidaan irtisanoa, jos hänen työkykynsä heikkenee olennaisesti ja niin pitkäaikaisesti, että työnantajalta ei voida kohtuudella edellyttää sopimussuhteen jatkamista (Työsopimuslaki 7 luku 2§). Oikeuskäytännössä on katsottu, että noin vuoden kestänyt työkyvyttömyys yleensä osoittaa työkyvyn olennaista ja pitkäaikaista heikentymistä (Työsopimuksen irtisanominen). Työsuhteen jatkuminen pitkän sairausloman tai määräaikaisen työkyvyttömyyseläkkeen yli voi siten riippua työnantajan irtisanomistarpeesta ja irtisanomiskäytännöistä.

Tarkastelemme seuraavassa kuntoutustukia eli määräaikaisia työkyvyttömyyseläkkeitä ja niiden jälkeistä työllisyyttä. Selvitys koostuu kolmesta erillisestä tarkastelusta.

Luvussa 2 taustoitamme selvitystä. Kerromme mikä kuntoutustuki on ja kuvaamme sen käyttöä muun muassa eri sairausryhmissä. Tiedot kuntoutustuen käytöstä perustuvat työeläkejärjestelmän tilastotietoihin.

Luvussa 3 siirrymme käsittelemään kuntoutustuen päättymistä. Tarkastelemme kuntoutustuen muuttumista toistaiseksi voimassa olevaksi työkyvyttömyyseläkkeeksi tai päättymistä ilman jatkoeläkettä. Lisäksi esitämme lukumäärätietoja kuntoutustuelta työhön palaavista. Tässä luvussa näkökulmana on alkaneiden kuntoutustukien tilanteen seuranta. Aineistona ovat vuonna 2005 alkaneet työeläkejärjestelmän kuntoutustuet. Seuraamme niiden tilannetta kahtena ajankohtana, vuosien 2007 ja 2009 lopussa.

Luvussa 4 kiinnostuksen kohteena on työsuhteen voimassaolo kuntoutustukijakson aikana. Tarkastelemme ensinnäkin kuinka yleistä työsuhteen voimassaolo on ollut ja toisaalta kuinka suuri merkitys sillä on kuntoutustukijakson jälkeiselle työllisyydelle. Käsittelemme tätä kysymystä myös työnantajasektorin ja tärkeimpien työkyvyttömyyden syynä olevien sairauksien mukaan. Tämän luvun aineistona ovat vuonna 2007 päättyneet kuntoutustuet. Työllisyyden seuranta-ajankohta on runsas vuosi kuntoutustuen päättymisestä, vuoden 2008 loppu.

Selvitys kattaa vain työeläkejärjestelmän kuntoutustuet. Kaikki tarkastelussa mukana olevat kuntoutustuen saajat ovat siten ennen kuntoutustukijaksoa olleet työelämässä joko vakituisesti tai lyhyemmän ajan. Selvityksessä käytetyt eläkkeitä ja työsuhteita koskevat tiedot on poimittu Eläketurvakeskuksen rekistereistä.

2 Kuntoutustuki

2.1 Tietoa kuntoutustuesta

Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää joko toistaiseksi tai määräajaksi. Vuodesta 1996 alkaen määräaikaista työkyvyttömyyseläkettä on kutsuttu kuntoutustueksi. Työkyvyttömyyseläke myönnetään kuntoutustukena silloin, kun pidetään todennäköisenä, että eläkkeenhakijan työkykyä voidaan asianmukaisen hoidon tai kuntoutuksen avulla parantaa siinä määrin, että hän voi jatkaa työelämässä kuntoutustukijakson jälkeen. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään toistaiseksi.

Työkyvyttömyyden osalta kuntoutustuen kriteerit ovat samat kuin toistaiseksi voimassa olevassa työkyvyttömyyseläkkeessä. Työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos hänen työkykynsä on sairauden, vian tai vamman vuoksi heikentynyt vähintään kahdella viidesosalla ainakin vuoden ajan (TyEL 35 §).

Kuntoutustukea myönnettäessä eläkelaitoksen on lisäksi varmistettava, että työntekijälle on laadittu hoito- tai kuntoutussuunnitelma. Kuntoutustuki voidaan kuitenkin myöntää työkyvyttömälle työntekijälle myös hoito- tai kuntoutussuunnitelman valmistelun ajaksi (TyEL 44 §).

Yksityisellä sektorilla kuntoutustuki poikkeaa kustannusvaikutuksiltaan toistaiseksi voimassa olevasta työkyvyttömyyseläkkeestä. Yritysten työkyvyttömyysmaksun määrittelyssä on vuodesta 2006 lähtien käytetty niin kutsuttua maksuluokkamallia. Tässä mallissa kuntoutustuet on jätetty pois yrityksen maksuluokan määrittelystä, vain jatkuvina myönnetty työkyvyttömyyseläkkeet vaikuttavat yritysten työkyvyttömyysmaksuihin. Toistaiseksi ei ole tutkimustietoa siitä, kannustaako käytäntö työnantajia ylläpitämään työntekijöidensä työkykyä ja ehkäisemään määräaikaisen eläkkeen muuttumista jatkuvaksi (ks. Ylinen 2010).

2.2 Kuntoutustuelle siirtyneiden määrä¹

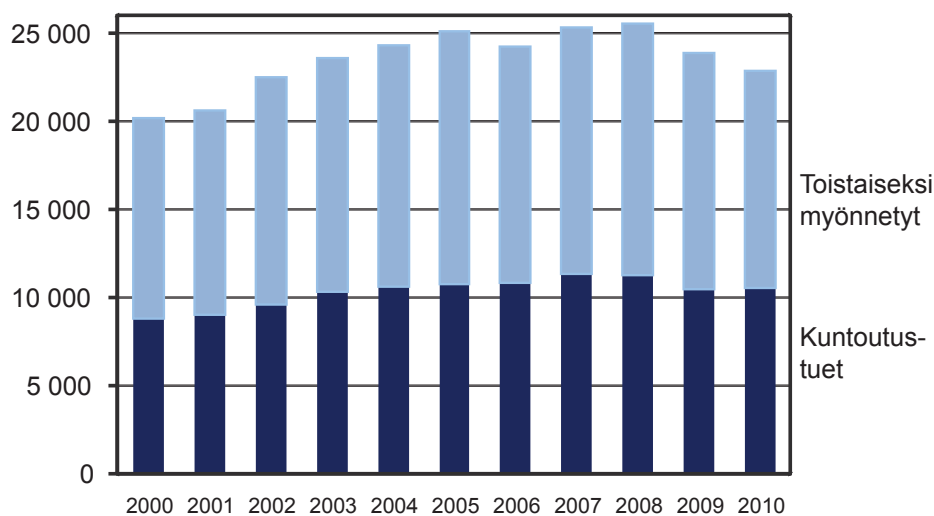
Vuonna 2010 työeläkejärjestelmässä siirtyi kuntoutustuelle 10 541 henkilöä (kuvio 1). Kuntoutustuelle siirtyneiden osuus kaikista työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä oli 46 prosenttia. Tämä osuus on 2000-luvulla hiukan kasvanut; vuonna 2000 se oli 43 prosenttia.

Työkyvyttömyyseläke myönnetään kuntoutustukena naisille hiukan yleisemmin kuin miehille. Vuonna 2010 työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä naisista 47 prosenttia ja miehistä 45 prosenttia siirtyi kuntoutustuelle.

---

1 Kaikki tilastoluvut koskevat vain työeläkejärjestelmän eläkkeitä.

Kuvio 1. Vuosina 2000–2010 kuntoutustuelle tai toistaiseksi voimassa olevalle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden lukumäärä.

Kuntoutustuen käyttö on yleisintä nuoremmissa ikäryhmissä. Vuonna 2010 alle 35-vuotiaana työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä yli 90 prosenttia sai eläkkeensä kuntoutustukena, kun taas vanhimpien, 55 vuotta täyttäneiden eläkkeistä kuntoutustukia oli vain runsas 20 prosenttia (taulukko 1).

Taulukko 1. Kuntoutustuelle siirtyneiden osuus kaikista työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä vuonna 2010 iän ja sukupuolen mukaan, %.

	Ikäryhmä				Kaikki
	18–34	35–44	45–54	55–62	
Miehet	89	78	60	23	45
Naiset	93	83	63	23	47
Kaikki	91	80	61	23	46

Kuntoutustukien käytössä on sairausryhmittäisiä eroja. Kun tarkastellaan työkyvyttömyyden syynä olevia suurimpia sairausryhmiä, kuntoutustuet ovat yleisimpiä mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden ryhmässä ja etenkin masennuksen perusteella alkavissa eläkkeissä. Vuonna 2009 uusista masennukseen perustuvista työkyvyttömyyseläkkeistä kaksi kolmasosaa alkoi kuntoutustukena. Masennukseen perustuvissa uusissa eläkkeissä kuntoutustukien osuus oli suuri erityisesti alle 45-vuotiailla, mutta 55 vuotta täyttäneidenkin ikäryhmässä osuus oli lähes 40 prosenttia. Nuoremmista ikäryhmissä myös tuki- ja liikuntaelinten sairauksien perusteella siirryttiin lähes yksinomaan kuntoutustuelle, mutta vanhimmassa, 55–62-vuotiaiden ikäryhmässä kuntoutustukien osuus oli vain noin viidennes tämän sairausryhmän uusista työkyvyttömyyseläkkeistä. (Taulukko 2.)

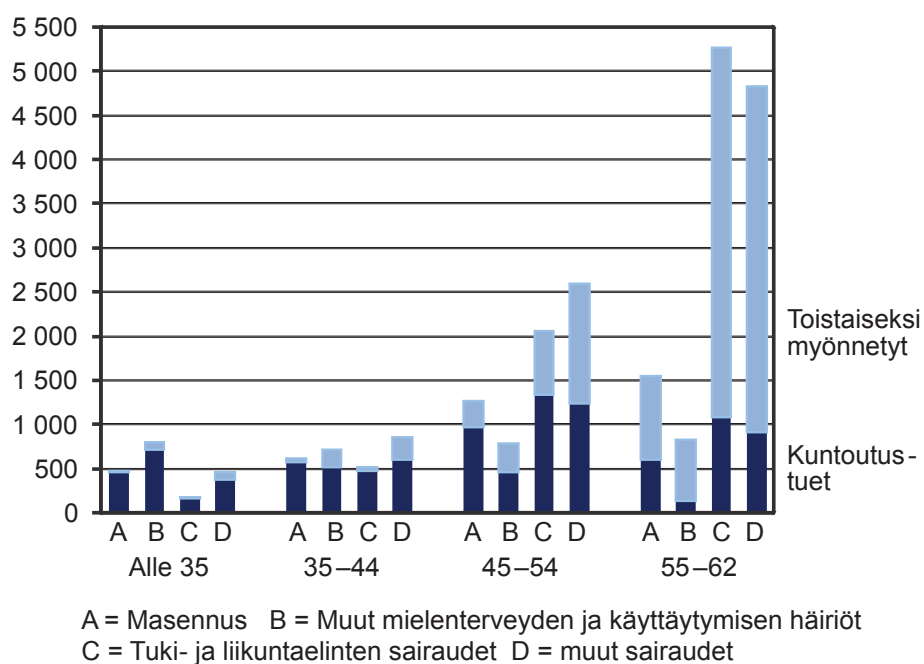
Taulukko 2. Kuntoutustuelle siirtyneiden osuus kaikista työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä vuonna 2009 iän ja sairausryhmän mukaan, %.

Sairausryhmä	Ikäryhmä				Kaikki
	18–34	35–44	45–54	55–62	
Masennus	99	94	76	38	66
Muut mielenterveyden häiriöt	90	72	58	15	58
TULE-sairaudet	98	90	64	21	38
Muut sairaudet	82	70	47	19	36
Kaikki	91	80	59	22	44

Kuviossa 2 esitetään kuntoutustuelle ja toistaiseksi voimassa olevalle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden lukumäärät samoissa ikä- ja sairausryhmissä kuin edellä taulukossa 2. Kuntoutustukien lukumäärissä ikäryhmittäiset erot ovat huomattavasti pienempiä kuin toistaiseksi myönnytyissä työkyvyttömyyseläkkeissä. Vuonna 2009 lukumääräisesti eniten kuntoutustukia alkoi 45–54-vuotiaiden ikäryhmässä ja toistaiseksi voimassa olevia eläkkeitä alkoi puolestaan eniten vanhimmassa, 55 vuotta täyttäneiden ryhmässä.

Muiden mielenterveyden häiriöiden kuin masennuksen (ryhmä B kuviossa 2) perusteella kuntoutustuelle siirtyneiden 55–62-vuotiaiden lukumäärä oli erityisen pieni. Nuorimmassa, alle 35-vuotiaiden ikäryhmässä puolestaan tuki- ja liikuntaelinten sairauksiin perustuvien kuntoutustukien lukumäärä oli hyvin pieni, mikä johtui ylipäänsä tule-sairauksien vähäisestä merkityksestä nuorten työkyvyttömyydelle.

Kuvio 2. Vuonna 2009 kuntoutustuelle tai toistaiseksi voimassa olevalle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden lukumäärä ikä- ja sairausryhmittäin.

Työnantajasektorien välillä on jonkin verran eroa kuntoutustuen käytössä. Vuonna 2010 kuntoutustuelle siirtyneiden osuus oli yksityisellä sektorilla suurempi kuin julkisella sektorilla. Yksityisellä sektorilla noin puolet uusista työkyvyttömyyseläkkeistä alkoi kuntoutustukena, sen sijaan julkisella sektorilla kuntoutustukien osuus oli kuusi prosenttiyksikköä pienempi. Sektorien välinen ero kuntoutustukien osuudessa oli suurin vanhimmassa, 55 vuotta täyttäneiden ryhmässä. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Kuntoutustuelle siirtyneiden osuus kaikista työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä* vuonna 2010 iän ja työnantajasektorin mukaan, %.

Työnantajasektori	Ikäryhmä				Kaikki
	18–34	35–44	45–54	55–62	
Yksityinen	93	85	66	26	51
Julkinen	95	83	63	22	45

*Sektorien välisen päällekkäisyyden vähentämiseksi taulukon 3 luvut perustuvat ns. täysitehoisiin eläkkeisiin.

2.3 Kuntoutustuen kesto

Jos työntekijän työkyky on heikentynyt määräaikaaisesti ainakin vuoden ajan, hänellä on oikeus saada kuntoutustukea työkykynsä palauttamiseksi niin pitkältä ajalta kuin hänen arvioidaan olevan työeläkelakien tarkoittamalla tavoin työkyvytön (TyEL 44 §). Jos kuntoutustoimenpiteet tai hoito vievät alkuperäistä arviota pidemmän ajan, kuntoutustukea voidaan tarvittaessa jatkaa. Jos taas kuntoutus tai hoito ei tuota odotettua tulosta eikä työkyvyn parantuminen näytä todennäköiseltä, kuntoutustuki muutetaan toistaiseksi voimassa olevaksi työkyvyttömyyseläkkeeksi.

Kuntoutustuen kokonaiskestolle ei ole laissa säädetty enimmäisaikaa. Soveltamiskäytännössä kahta vuotta pidetään kuitenkin rajana. Sen jälkeen työkyvystä tai työkyvyttömyydestä tehdään pysyvämpi ratkaisu – takaisin työhön tai toistaiseksi voimassa olevalle työkyvyttömyyseläkkeelle – ja kuntoutustukea jatketaan vain erityisestä syystä. Perusteltuina syinä kuntoutustuen jatkamiselle pidetään esimerkiksi sitä, että sairauden hoito tai kuntoutus on vielä kesken tai sairauden jatkuvuuden todennäköisyyttä on vaikea ennakoida. (Soveltamisohje 2011.)

Aiempien rekisteriselvitysten mukaan kuntoutustukien keskimääräinen kesto on ollut noin kaksi vuotta. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöihin perustuvat kuntoutustuet ovat olleet hiukan keskimääräistä pitempiä. Esimerkiksi vuonna 2004 päättyneet masennuksen perusteella myönnetyt kuntoutustuet olivat kestäneet keskimäärin 2,3 vuotta ja muiden mielenterveyden häiriöiden perusteella myönnetyt 2,8 vuotta. Muihin sairauksiin perustuvien kuntoutustukien keskimääräinen kesto oli 2,1 vuotta. (Gould ym. 2007.)

3 Kuntoutustuen jatkuminen tai päättyminen

Tässä luvussa tarkastelemme kuntoutustuen jatkumista tai päätymistä. Kuvaamme vuonna 2005 alkaneiden kuntoutustukien tilannetta 2–5 vuotta alkamisen jälkeen: jatkuiko kuntoutus edelleen määräaikaisena vai oliko se muuttunut toistaiseksi myönnettyksi työkyvyttömyyseläkkeeksi tai päättynyt kokonaan.

Ensimmäinen seuranta-ajankohta, 31.12.2007 eli 2–3 vuotta kuntoutustuen alkamisesta, liittyy jaksossa 2.3 selostettuun soveltamiskäytäntöön. Noin kahden vuoden aikaa pidetään kuntoutustuen enimmäiskestona, ellei jatkumiselle ole erityisiä syitä. Valtaosa vuonna 2005 alkaneista kuntoutustuista päättyi siten viimeistään vuonna 2007. Toinen, kaksi vuotta myöhäisempi seuranta-ajankohta, 31.12.2009, selvittää pitempään jatkuneiden kuntoutustukien tilanteen.

Luvun lopussa esitämme vielä suuntaa antavia lukumäärätietoja kuntoutustuen jälkeen työhön palanneiden määristä.

3.1 Aineisto

Tämän luvun tarkastelussa on mukana 10 988² henkilöä – 5 488 miestä ja 5 500 naista – joiden kuntoutus alkoi vuonna 2005.

Aineistoon kuuluvien ikä- ja sairausryhmittäiset lukumäärät ja jakaumat näkyvät taulukossa 4. Iällä tarkoitetaan tässä ikää kuntoutustuen alkaessa. Sairaudet on luokiteltu tärkeimmän kuntoutustuen perusteena olevan sairauden mukaan neljään ryhmään. Ryhmittely on sama kuin edellä luvussa 2.2.

Vuonna 2005 alkaneista kuntoutustuista kolmasosa alkoi alle 44-vuotiaille ja kaksi kolmasosaa 45 vuotta täyttäneille. Sairausryhmittäin tarkasteltuna lähes 40 prosenttia kuntoutustuista alkoi mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella. Tuki- ja liikuntaelinten sairauksien perusteella alkoi noin 30 prosenttia ja samoin kaikkien muiden sairauksien perusteella. Mielenterveyden häiriöiden ryhmässä valtaosassa kuntoutustuista tärkein työkyvyn heikkene-
misen syynä oleva sairaus oli masennus.

Taulukko 4. Vuonna 2005 alkaneet kuntoutustuet ikä- ja sairausryhmittäin.

Ikäryhmä	Lkm	%	Sairausryhmä	Lkm	%
18–34	1 214	11	Masennus	3 177	29
35–44	2 382	22	Muut mielenterveyden häiriöt	1 074	10
45–54	4 765	43	TULE-sairaudet	3 407	31
55–62	2 627	24	Muut sairaudet	3 330	30
Yhteensä	10 988	100	Yhteensä	10 988	100

2 Lukumäärä poikkeaa hiukan vuonna 2005 kuntoutustuelle siirtyneiden määrästä. Tämä johtuu eläkkeelle siirtyneiden ja alkaneiden eläkkeiden määritelmällisistä eroista.

3.2 Vuonna 2005 alkaneiden kuntoutustukien tilanne vuosien 2007 ja 2009 lopussa

Vuonna 2005 alkaneista kuntoutustuista noin puolet oli vuoden 2007 loppuun mennessä muuttunut toistaiseksi voimassa oleviksi työkyvyttömyyseläkkeiksi, vajaa viidennes jatkui edelleen määräaikaisena kuntoutustukena ja vajaa kolmasosa oli päättynyt kokonaan. Kaksi vuotta myöhemmin, vuoden 2009 lopussa, määräaikaisia kuntoutustukia oli enää neljä prosenttia. Kokonaan päättäneiden osuus oli puolestaan kasvanut. Myös 'muu tilanne', joka useimmiten tarkoitti vanhuuseläkkeelle siirtymistä, oli seurattavan joukon vanhetessa yleistynyt. Koko aineistossa yksi sadasta oli vuoden 2007 loppuun mennessä siirtynyt jollekin muulle eläkkeelle – yleensä vanhuuseläkkeelle – ja kaksi sadasta oli kuollut. Vuonna 2009 vastaavia tapauksia oli 7 prosenttia. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Vuonna 2005 alkaneiden kuntoutustukien tilanne vuosien 2007 ja 2009 lopussa, %.

	31.12.2007	31.12.2009
Edelleen määräaikainen kuntoutustuki	17	4
Muuttunut jatkuvaksi tk-eläkkeeksi	51	53
Päättynyt kokonaan, ei uutta eläkettä	30	36
Muu tilanne (kuollut, vanhuuseläke ym.)	3	7
Yhteensä	100	100

Kuntoutustuen jatkuminen tai kokonaan päättyminen oli yleisintä nuorimmassa ikäryhmässä. Alle 35-vuotiaana vuonna 2005 kuntoutustuelle siirtyneistä lähes puolella kuntoutustuki oli päättynyt kokonaan vuoden 2007 lopussa ja lähes 70 prosentilla vuoden 2009 lopussa. Vanhimmissa ikäryhmässä kuntoutustuista päättyi ilman jatkoeläkettä vain noin kymmenisen prosenttia. Toistaiseksi voimassa olevaksi työkyvyttömyyseläkkeeksi muuttuminen oli puolestaan yleisempää vanhemmissa ikäryhmissä. Kolme neljästä 55 vuotta täyttäneiden kuntoutustuesta muuttui jatkuvaksi työkyvyttömyyseläkkeeksi, kun taas alle 35-vuotiaiden ikäryhmässä näin tapahtui vain joka kuudennelle tai seitsemännelle kuntoutustuelle. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Vuonna 2005 alkaneiden kuntoutustukien tilanne vuosien 2007 ja 2009 lopussa ikäryhmittäin, %.

	Ikäryhmä			
	18–34	35–44	45–54	55–62
Tilanne 31.12.2007				
Edelleen määräaikainen kuntoutustuki	37	27	14	3
Muuttunut jatkuvaksi tk-eläkkeeksi	14	29	57	77
Päättynyt kokonaan, ei uutta eläkettä	48	42	27	14
Muu tilanne (kuollut, vanhuuseläke ym.)	1	2	2	7
Yhteensä	100	100	100	100
Tilanne 31.12.2009				
Edelleen määräaikainen kuntoutustuki	12	7	3	0
Muuttunut jatkuvaksi tk-eläkkeeksi	17	32	61	72
Päättynyt kokonaan, ei uutta eläkettä	69	58	33	9
Muu tilanne (kuollut, vanhuuseläke ym.)	1	3	3	19
Yhteensä	100	100	100	100

Kuntoutustuen jatkumisessa tai päättymisessä oli myös sairausryhmittäisiä eroja. Erot näkyivät lähinnä mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden ja kaikkien muiden sairauksien välillä. Kuntoutustuen jatkuminen määräaikaisena oli ensimmäisenä seuranta-ajankohtana, vuoden 2007 lopulla, yleisintä masennuksen tai muiden mielenterveyden häiriöiden perusteella kuntoutustuelle siirtyneillä. Heistä noin neljäsosalla kuntoutustuki jatkui vielä seuranta-ajankohtana, kun taas tuki- ja liikuntaelinten sairauksien tai muiden somaattisten sairauksien ryhmissä vain noin kymmenesosa vuonna 2005 alkaneista kuntoutustuista jatkui edelleen vuoden 2007 lopussa (Taulukko 7). Varsinkin alle 35-vuotiaina masennuksen perusteella kuntoutustuelle siirtyneillä kuntoutustuen jatkuminen pitkään oli yleistä: tässä ryhmässä lähes puolella kuntoutustuki jatkui vielä vuoden 2007 lopulla ja noin 15 prosentilla vuoden 2009 lopulla.

Toistaiseksi voimassa olevaksi eläkkeeksi muuttuneita kuntoutustukia oli kumpanakin seuranta-ajankohtana eniten tuki- ja liikuntaelinsairauksien ryhmässä ja vähiten ryhmässä 'Muut mielenterveyden häiriöt'. (Taulukko 7.) Vanhimmassa, 55 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä jatkuvaksi työkyvyttömyyseläkkeeksi muuttuminen oli kuitenkin yleisintä masennukseen perustuvissa kuntoutustuissa. Niistä yli 80 prosenttia oli seuranta-aikana muuttunut toistaiseksi voimassa olevaksi työkyvyttömyyseläkkeeksi.

Kuntoutustuen päätyminen kokonaan ilman minkäänlaista jatkoeläkettä oli vuonna 2007 hiukan yleisempää muihin kuin mielenterveyssyihin perustuvissa kuntoutustuissa. Kaksi vuotta myöhemmin eniten kuntoutustukia oli päättynyt ryhmässä 'Muut mielenterveyden häiriöt'. (Taulukko 7.) Ensimmäiseen seuranta-ajankohtaan mennessä kokonaan päätyneiden kuntoutustukien osuus oli erityisen suuri alle 45-vuotiaana tuki- ja liikuntaelinten sairauksien perusteella kuntoutustuelle siirtyneillä. Tässä ryhmässä vuonna 2005 alkaneista kuntoutustuista lähes 60 prosenttia päättyi ilman jatkoeläkettä vuoden 2007 loppuun mennessä.

Taulukko 7. Vuonna 2005 alkaneiden kuntoutustukien tilanne vuosien 2007 ja 2009 lopussa sairausryhmittäin, %.

	Sairausryhmä			
	Masennus	Muut mielenterv. häiriöt	TULE-sairaudet	Muut sairaudet
Tilanne 31.12.2007				
Edelleen määräaikainen kuntoutustuki	24	28	12	10
Muuttunut jatkuvaksi tk-eläkkeeksi	48	44	54	52
Päättynyt kokonaan, ei uutta eläkettä	26	27	32	31
Muu tilanne (kuollut, vanhuuseläke ym.)	1	1	2	7
Yhteensä	100	100	100	100
Tilanne 31.12.2009				
Edelleen määräaikainen kuntoutustuki	5	9	3	3
Muuttunut jatkuvaksi tk-eläkkeeksi	54	46	56	49
Päättynyt kokonaan, ei uutta eläkettä	36	43	34	37
Muu tilanne (kuollut, vanhuuseläke ym.)	4	2	7	11
Yhteensä	100	100	100	100

Seuranta-aikana kuolleiden osuus oli suurin ryhmässä 'Muut sairaudet'. Tässä sairausryhmässä kuusi prosenttia niistä, joiden kuntoutustuki alkoi vuonna 2005, kuoli ennen vuoden 2007 loppua ja 11 prosenttia ennen vuoden 2009 loppua (taulukko 7). Seuranta-aikana vanhuuseläkkeelle siirtyneitä oli masennuksen tai muiden mielenterveyden häiriöiden sairausryhmässä alle puoli prosenttia ja tuki- ja liikuntaelintensairauksien tai muiden sairauksien ryhmissä runsas yksi prosentti.

3.3 Kuntoutustuen jälkeinen työllisyys

Edellä todettiin, että noin kolmasosa alkaneista kuntoutustuista päättyi kokonaan (ks. taulukko 5). Tämä osuus ei kuitenkaan kuvaa kuntoutustuen jälkeistä työllisyyttä, sillä kaikki kuntoutustuen päättäneet eivät palanneet työhön³. Vuonna 2005 kuntoutustuen aloittaneista noin 11 000 henkilöstä työllisten osuus oli molempina seuranta-ajankohtina, sekä vuoden 2007 että vuoden 2009 lopussa 13 prosenttia (taulukko 8). Ainakin lyhyeksi aikaa työhön palanneita oli kuitenkin jonkin verran enemmän, sillä osa vuoden 2007 työllisistä ehti ennen vuoden 2009 loppua lopettaa työnteon ja vastaavasti osa aloitti työnteon vasta vuoden 2007 jälkeen.

Työhön palanneita oli eniten alle 45-vuotiaana kuntoutustuelle siirtyneissä; heistä noin viidesosa palasi työhön. Sen sijaan niistä, joilla kuntoutustuki alkoi vasta yli 54-vuotiaana, vain muutama prosentti palasi työhön. (Taulukko 8.)

3 Työhön palanneiksi on luokiteltu tässä ne henkilöt, joilla kuntoutustuki oli seuranta-ajankohtana päättynyt kokonaan eikä muuta eläkettä ollut alkanut ja joilla oli kyseisenä ajankohtana voimassa oleva työsuhte. Mahdollista eläkkeen rinnalla tehtyä työtä ei tässä ole otettu huomioon.

Taulukko 8. Vuonna 2005 alkaneet kuntoutustuet: työhön palanneiden osuus vuosien 2007 ja 2009 lopussa ikäryhmittäin, %.

Ikäryhmä	31.12.2007	31.12.2009
18–34	18	23
35–44	19	21
45–54	13	12
55–62	4	2
Kaikki	13	13

Sairausryhmien välillä oli eroja kuntoutustuen jälkeisessä työllisyydessä. Taulukosta 9 näkyy, että eniten työhön palanneita oli tuki- ja liikuntaelinten sairausryhmässä ja vähiten ryhmässä 'Muut mielenterveyden häiriöt'. Kaikissa sairausryhmissä nuoremmat palasivat työhön yleisemmin kuin vanhemmat. Suurin työllisten osuus oli alle 35-vuotiaana tuki- ja liikuntaelinten sairauksien vuoksi kuntoutustuelle siirtyneissä. Heistä lähes 40 prosenttia oli työssä 4–5 vuotta kuntoutustuen alkamisen jälkeen.

Taulukko 9. Vuonna 2005 alkaneet kuntoutustuet: työhön palanneiden osuus vuoden 2009⁴ lopussa ikä- ja sairausryhmittäin, %.

Ikäryhmä	Sairausryhmä			
	Masennus	Muut mielen- terveyden häiriöt	TULE-sairaudet	Muut sairaudet
18–34	24	14	38	24
35–44	21	8	33	20
45–54	8	7	14	13
55–62	2	2	3	1
Kaikki	12	9	15	12

Edellä esitettyjen prosenttiosuuksien mukaan, niistä noin 11 000 henkilöstä, joiden kuntoutustuki alkoi vuonna 2005, oli vuoden 2009 lopussa työssä noin 1 400 henkilöä. Vastaavat lukumäärät neljässä sairausryhmässä näkyvät taulukossa 10. Esimerkiksi masennuksen perusteella vuonna 2005 kuntoutustuelle siirtyneistä runsaasta 3000 henkilöstä noin 400 oli palannut työhön vuoden 2009 lopussa. On kuitenkin huomattava, että esitetyt luvut kuvaavat tietyn poikkileikkaushetken tilannetta. Tapaukset, joissa kuntoutustuen jälkeinen työskentely oli ehtinyt päättyä ennen 31.12.2009 tai alkanut vasta kyseisen ajankohdan jälkeen, eivät sisälly taulukon lukuihin.

4 Taulukossa on esitetty vain vuoden 2009 tilanne. Sairausryhmien väliset erot kuntoutustuen jälkeisessä työllisyydessä olivat samankaltaiset myös ensimmäisenä seuranta-ajankohtana, vuoden 2007 lopussa.

Taulukko 10. Vuonna 2005 alkaneet kuntoutustuet: työllisten lukumäärä vuoden 2009 lopussa sairausryhmittäin.

Sairausryhmä	Vuonna 2005 alkaneet kuntoutustuet	31.12.2009 työssä ja ei-eläkkeellä
Masennus	3 200	400
Muut mielenterveyden häiriöt	1 100	100
TULE-sairaudet	3 400	500
Muut sairaudet	3 300	400
Yhteensä	11 000	1 400

4 Työsuhteen pysyvyyden merkitys kuntoutustuen jälkeiselle työhönpaluulle

Tässä jaksossa siirrymme tarkastelemaan kuntoutustuen aikaisen työsuhteen merkitystä myöhemmälle työhönpaluulle. Selvitämme tätä kysymystä tarkastelemalla vuonna 2007 päättyneiden kuntoutustukien tilannetta vuoden 2008 lopussa eli 1–2 vuotta päättymisen jälkeen.

Aineiston kuvauksen jälkeen tarkastelemme ensin jaksossa 4.2 työsuhteen voimassaoloa kuntoutustukiaikana. Jaksossa selvitetään, kuinka yleistä työsuhteen voimassaolo kuntoutustukiaikana oli vuonna 2007 kuntoutustuen päättäneillä ja oliko yleisyydessä eroja työnantajasektorien tai kuntoutustuen perusteena olevien sairausryhmien välillä. Jaksossa 4.3 tarkastelemme kuntoutustukea saaneiden työllisyyttä 1–2 vuoden kuluttua kuntoutustuen päättymisestä erityisesti kuntoutustukiajan työsuhdetilanteen mukaan.

4.1 Aineisto

Tämän luvun tarkastelussa ovat mukana henkilöt, joiden kuntoutustuki päättyi vuonna 2007 eikä eläke sen jälkeen jatkunut toistaiseksi voimassa olevana työkyvyttömyyseläkkeenä tai muuna eläkkeenä. Lisäksi edellytettiin, että kuntoutustuki oli alkanut aikaisintaan vuonna 2005. Nämä kriteerit täyttäneitä henkilöitä oli yhteensä 3 097.

Aineistosta noin puolet oli naisia (1 580) ja puolet miehiä (1 517). Työnantajasektorin mukaan aineisto jakautui siten, että kolmella neljäsosalla viimeinen eläkelaitos oli yksityisellä sektorilla (2 311) ja yhdellä neljäsosalla julkisella sektorilla (783).

Iän ja sairausryhmän mukaiset jakaumat näkyvät taulukossa 11. Iällä tarkoitetaan tässä ikää kuntoutustuen päättyessä. Sairaudet on luokiteltu tärkeimmän kuntoutustuen perusteena olevan sairauden mukaan. Vuonna 2007 päättyneissä kuntoutustuissa suurin sairausryhmä oli tuki- ja liikuntaelinten sairaudet.

Taulukko 11. Vuonna 2007 kuntoutustuen päättäneet ikä- ja sairausryhmittäin.

Ikäryhmä	Lkm	%	Sairausryhmä	Lkm	%
18–34	501	16	Masennus	716	23
35–44	855	28	Muut mielenterveyden häiriöt	209	7
45–54	1 193	39	TULE-sairaudet	1 115	36
55–64	548	18	Muut sairaudet	1 057	34
Yhteensä	3 097	100	Yhteensä	3 097	100

4.2 Työsuhte kuntoutustukiaikana

Neljäsosalla vuonna 2007 kuntoutustuen päättäneistä oli ollut työsuhte voimassa koko kuntoutustukiajan. Työsuhte oli ollut voimassa yleisemmin vanhemmilla kuin nuoremmilla kuntoutustuen saajilla ja yleisemmin naisilla kuin miehillä. Iän ja sukupuolen mukaan tarkas-

teltuna yleisimmin työsuhde oli ollut voimassa naisilla, jotka olivat kuntoutustuen päättyessä täyttäneet 55 vuotta. Heistä lähes 40 prosenttia oli ollut työsuhhteessa koko kuntoutustukiajan. (Taulukko 12.)

Kuntoutustuen perusteena olevan sairauden mukaan tarkasteltuna työsuhteen voimassaolossa ei ollut suuria eroja. Taulukossa 12 esitetyistä neljästä sairausryhmästä ryhmässä 'muut mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt' työsuhde oli ollut kuntoutustukiaikana voimassa keskimääräistä harvemmin, vain 13 prosentilla. Yleisimmin työsuhde oli ollut voimassa tuki- ja liikuntaelinten sairauksien vuoksi kuntoutustuelle siirtyneillä.

Työsuhteen voimassaolossa oli työnantajasektorien välillä suuri ero. Julkisella sektorilla lähes puolella, 46 prosentilla, kuntoutustuen päättäneistä työsuhde oli ollut voimassa koko kuntoutustuen ajan, sen sijaan yksityisellä sektorilla vastaava osuus oli vain 16 prosenttia.

Taulukko 12. Vuonna 2007 päättyneet kuntoutustuet: niiden osuus, joilla työsuhde oli voimassa koko kuntoutustuen ajan, %.

	Miehet	Naiset	Kaikki
Ikäryhmä			
18–34	13	14	14
35–44	17	27	22
45–54	18	37	28
55–64	19	39	30
Sairausryhmä			
Masennus	14	27	22
Muut mielenterveyden häiriöt	11	15	13
TULE-sairaudet	21	37	29
Muut sairaudet	15	33	23
Työnantajasektori			
Yksityinen	13	19	16
Julkinen	38	48	46
Kaikki	17	31	24
Lukumäärä	1 517	1 580	3 097

Niiden lisäksi, joilla kuntoutustuki oli ollut voimassa koko kuntoutustukiajan, runsaalla viidesosalla vuonna 2007 kuntoutustuen päättäneistä oli ollut työsuhde voimassa osan kuntoutustukiajasta. Tämä oli jonkin verran yleisempää nuoremmilla kuin vanhemmilla henkilöillä. Seuraavassa työsuhteen voimassaololla tarkoitetaan kuitenkin voimassaoloa koko kuntoutustukijakson ajan.

4.3 Vuonna 2007 kuntoutustuen päättäneiden työllisyys vuonna 2008

Niistä henkilöistä, joiden kuntoutustuki päättyi vuonna 2007, lähes puolet oli työssä vuoden 2008 lopussa. Naiset olivat palanneet työhön yleisemmin kuin miehet ja ikäryhmittäin tarkasteltuna eniten työllisiä oli 35–54-vuotiaina kuntoutustuen päättäneissä. (Taulukko 13.)

Työhön paluu oli onnistunut parhaiten niiltä kuntoutustuen päättäneiltä, joilla työkyvyn heikkenemisen syynä oli ollut masennus tai jokin tuki- ja liikuntaelinten sairaus. Etenkin masennuksen sairausryhmässä naisten ja miesten välinen ero oli suuri: naisista 56 prosenttia ja miehistä 40 prosenttia palasi kuntoutustuen päättymisen jälkeen työhön. Vähiten työhön palanneita oli ryhmässä 'Muut mielenterveyden häiriöt'.

Työnantajasektorien välillä oli suuri ero kuntoutustuen jälkeisessä työllisyydessä. Julkisella sektorilla kuntoutustuen päättäneistä palasi työhön 63 prosenttia, yksityisellä sektorilla 43 prosenttia. Sektorien välinen ero työhön palanneiden osuudessa oli suuri erityisesti naisilla.

Kaikkein suurin ero kuntoutustuen jälkeisessä työllisyydessä oli, kun sitä tarkasteltiin kuntoutusajan työsuhteen voimassaolon mukaan. Niistä vuonna 2007 kuntoutustuen päättäneistä, joilla työsuhte oli pysynyt koko kuntoutustukiajan voimassa, 85 prosenttia oli työssä vuoden 2008 lopussa eli 1–2 vuoden kuluttua kuntoutustuen päättymisestä. Jos taas työsuhte ei ollut jatkunut ainakaan koko kuntoutustukiaikaa, työllisten osuus oli vain 37 prosenttia (taulukko 9).

Taulukko 13. Vuonna 2007 päättyneet kuntoutustuet: 31.12.2008 työssä olleiden osuus sukupuolen sekä iän, sairausryhmän, työnantajasektorin ja kuntoutustukiajan työsuhteen mukaan, %.

	Miehet	Naiset	Kaikki
Ikäryhmä			
18–34	47	44	46
35–44	47	53	50
45–54	42	58	51
55–64	34	48	41
Sairausryhmä			
Masennus	40	56	51
Muut mielenterveyden häiriöt	36	41	38
TULE-sairaudet	47	58	52
Muut sairaudet	42	46	43
Työnantajasektori			
Yksityinen	41	45	43
Julkinen	55	65	63
Työsuhte voimassa koko kuntoutustukiajan			
Kyllä	81	86	85
Ei	36	38	37
Kaikki	43	53	48
Lukumäärä	1 517	1 580	3 097

Taulukon 13 mukaan työssä jatkaminen kuntoutustuen jälkeen oli selkeimmin yhteydessä julkiseen sektoriin ja työsuhteen voimassaoloon kuntoutustukiaikana. Taulukossa 14 tarkastellaan kuntoutustuen jälkeistä työllisyyttä ottamalla nämä tekijät samanaikaisesti huomioon.

Kaikissa ikä-, sukupuoli- ja sairausryhmissä kuntoutustukiaikana voimassa ollut työsuhde liittyi voimakkaasti myöhempään työhön palaamiseen. Mikäli työsuhde oli ollut voimassa, työhön palanneiden osuus oli noin kaksinkertainen tai suurempi verrattuna niihin, joilla kuntoutustukiaikana ei ollut voimassaolevaa työsuhdetta. Kaikkein vähiten työhön palanneita oli niiden joukossa, jotka kuntoutustuen päättyessä olivat 55 vuotta täyttäneitä ja joilla ei kuntoutustuen aikana ollut työsuhdetta. Heistä vain neljäsosa palasi työhön. Vastaavasti suurin työhön palanneiden osuus, 90 prosenttia, oli niillä 35–44-vuotiailla, jotka kuntoutustuen aikana olivat olleet työsuhteessa.

Taulukko 14. Vuonna 2007 päättyneet kuntoutustuet: 31.12.2008 työssä olleiden osuus työnantajasektorin ja kuntoutustuen aikaisen työsuhtetilanteen mukaan, %.

	Yksityinen		Julkinen		Kaikki	
	Työsuhde voimassa kuntoutustukiajan		Työsuhde voimassa kuntoutustukiajan		Työsuhde voimassa kuntoutustukiajan	
	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Sukupuoli						
Miehet	79	36	87	36	81	36
Naiset	82	36	89	43	86	38
Ikäryhmä						
18–34	78	42	(67)	38	76	41
35–44	88	39	92	39	90	39
45–54	81	36	89	46	86	38
55–64	72	24	88	36	80	26
Sairausryhmä						
Masennus	83	40	92	40	89	40
Muut mielenterveyden häiriöt	(85)	33	(73)	33	79	33
TULE-sairaudet	82	38	92	52	86	40
Muut sairaudet	78	32	83	36	80	33
Kaikki	80	36	89	41	85	37
Lukumäärä	358	1 953	361	422	719	2 375

( ) Päättyneiden kuntoutustukien lukumäärä < 20

Yksityisen ja julkisen sektorin välinen ero kuntoutustuelta työhön palaamisessa (ks. taulukko 13) pieneni huomattavasti, kun tarkastelussa otettiin huomioon työsuhteen voimassaolo kuntoutustuen aikana. Mikäli työsuhde oli ollut voimassa, työhön palasi julkisella sektorilla lähes yhdeksän kymmenestä ja yksityisellä sektorilla kahdeksan kymmenestä. Jos työsuhde ei ollut kuntoutustuen aikana voimassa, työhön palanneita oli julkisella sektorilla 41 prosenttia ja yksityisellä 36 prosenttia. (Taulukko 14.) Molemmilla sektoreilla työsuhteen voimassaolo

lisäsi myöhempää työhön paluuta, ja koska työsuhteen voimassaolo kuntoutustukiaikana oli julkisella sektorilla yleisempää kuin yksityisellä (ks. taulukko 12), myös työhön paluu kokonaisuudessaan oli julkisella sektorilla yleisempää.

Molemmilla työnantajasektoreilla masennuksen ja tuki- ja liikuntaelinsairauksien ryhmissä kuntoutustuen jälkeen työhön palanneiden osuus oli erityisen suuri, mikäli työsuhde oli jatkunut koko kuntoutustuen ajan: julkisella sektorilla yli 90 prosenttia ja yksityisellä sektorilla yli 80 prosenttia kuntoutustuen päättäneistä palasi työhön (taulukko 14).

5 Yhteenveto

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvistä vajaa puolet siirtyy määräaikaiselle eläkkeelle eli kuntoutustuelle. Vuonna 2010 työeläkejärjestelmän kuntoutustuelle siirtyi noin 10 500 henkilöä. Raportissa selvitettiin kolmen rekisteritietoihin perustuvan erillistarkastelun avulla kuntoutustukien käyttöä ja niiden jälkeistä työllisyyttä. Tarkoituksena oli erityisesti selvittää työsuhteen pysyvyyden merkitystä työhön paluulle kuntoutustuen päätyttyä. Tarkastelu perustuu pääosin vuonna 2005 alkaneiden kuntoutustukien ja toisaalta vuonna 2007 päättyneiden kuntoutustukien seurantaan. Tarkastelu koskee vain työeläkejärjestelmän kuntoutustukia.

Viitteitä myönteisestä kehityksestä

Kuntoutustukien osuus uusista työkyvyttömyyseläkkeistä on 2000-luvulla hiukan kasvanut. Tätä voidaan pitää viitteenä myönteisestä kehityksestä, koska samanaikaisesti kuntoutustukien muuttuminen jatkuvaksi työkyvyttömyyseläkkeeksi on vähentynyt ja kuntoutustuet ovat entistä yleisemmin päättyneet kokonaan. Aiemmassa 2000-luvun alkuvuosien aineistoon perustuvassa selvityksessä runsas 70 prosenttia kuntoutustuista muuttui toistaiseksi voimassa oleviksi eläkkeiksi (Gould ym. 2007). Vastaava osuus tässä raportissa oli noin 50 prosenttia.

Vain pieni osa kuntoutustuelle siirtyneistä palaa työhön

Vaikka kuntoutustuet jonkin verran aiempaa enemmän päättyvät kokonaan eivätkä muutu jatkuviksi eläkkeiksi, työhön palaavien osuus kaikista kuntoutustuelle siirtyneistä on edelleen pieni. Kaikista vuonna 2005 kuntoutustuen aloittaneista 11 000 henkilöstä 13 prosenttia eli noin 1 400 henkilöä oli työssä muutaman vuoden kuluttua kuntoutustuen alkamisesta.

Kun työhönpaluuta tarkastellaan päättyneistä kuntoutustuista käsin, työllisten osuus on huomattavasti suurempi. Niistä henkilöistä, joiden kuntoutustuki päättyi ilman jatkoeläkettä vuonna 2007, vajaa puolet oli työssä vuoden 2008 lopussa.

Nuorten eläkkeet lähes aina kuntoutustukia

Nuorten työkyvyttömyyseläkkeistä valtaosa myönnetään määräaikaisena kuntoutustukena. Viime vuosina alle 35-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeistä yli 90 prosenttia on alkanut kuntoutustukena. Nuorten kuntoutustuet myös päättyvät kokonaan huomattavasti yleisemmin kuin vanhempien henkilöiden kuntoutustuet ja vastaavasti nuorten kuntoutustuet muuttuvat jatkuviksi työkyvyttömyyseläkkeiksi harvoin. Esimerkiksi vuonna 2005 alle 35-vuotiaille alkaneista kuntoutustuista lähes 70 prosenttia päättyi kokonaan vuoden 2009 loppuun mennessä ja vajaa viidennes muuttui jatkuvaksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Vastaavat osuudet 55 vuotta täyttäneillä olivat vajaa 10 prosenttia kokonaan päättyneitä ja lähes kolme neljäsosaa jatkuvaksi eläkkeeksi muuttuneita.

Kuntoutustuen päättymisen jälkeen työhön palaamisessa ei ollut suuria ikäryhmittäisiä eroja. Koska nuorten kuntoutustuet kuitenkin päättyivät yleisemmin kuin vanhempien kuntoutustuet, kaikkiaan nuorista kuntoutustuelle siirtyneistä työhön palaajien osuus oli suurempi kuin

vanhemmissa ikäryhmissä. Noin viidennes kaikista alle 45-vuotiaana ja muutama prosentti yli 54-vuotiaana kuntoutustuelle siirtyneistä palasi työhön muutaman vuoden kuluttua kuntoutustuen alkamisesta.

Julkisella sektorilla työhön paluu kuntoutustuen jälkeen yleisempää

Kuntoutustukien osuus kaikista uusista työkyvyttömyyseläkkeistä oli yksityisellä sektorilla suurempi kuin julkisella. Yksityisellä sektorilla kuntoutustuet eivät vaikuta yritysten työkyvyttömyysmaksun perusteena olevan maksuluokan määrittelyyn, sen sijaan kuntasektorilla kuntoutustuet otetaan huomioon ns. varhemaksun määrittelyssä. Käytettävissä ei kuitenkaan ole tutkimustietoa siitä, onko maksuvaikutuksilla merkitystä eri eläkemuotojen käytölle. Myös julkisen sektorin ammatillisen työkyvyn käsite sekä alemmat ammatilliset eläkeiät ovat saattaneet vaikuttaa työkyvyttömyyseläkkeiden myöntämiseen jatkuvina eikä määräaikaisina.

Vaikka kuntoutustukien käyttö oli yksityisellä sektorilla hiukan yleisempää, työhön palaaminen kuntoutustuen jälkeen näytti kuitenkin onnistuvan helpommin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Julkisella sektorilla kuntoutustuen vuonna 2007 päättäneistä oli seuraavan vuoden lopussa työssä runsas 60 prosenttia ja yksityisellä sektorilla runsas 40 prosenttia. Halmeenmäen ja Lybäckin (2008) mukaan julkisella sektorilla kuntoutustuen päättäneiden työhönpaluu on 2000-luvulla kasvanut. Vuonna 2000 vajaa 50 prosenttia ja vuonna 2006 noin 60 prosenttia kuntoutustuen päättäneistä palasi työhön. Tämän selvityksen tulos – vuonna 2007 julkisen sektorin kuntoutustuen päättäneistä 63 prosenttia oli työssä 31.12.2008 – kertoo kasvun edelleen hiukan jatkuneen.

Työsuhteen pysyvyys auttaa työhönpaluussa

Työsuhteen pysyvyyden on aiemmissa tutkimuksissa todettu edistävän pitkän sairauspoissaolon jälkeistä työhönpaluuta (esim. Joensuu ym. 2008). Myös tässä selvityksessä työsuhteen voimassaolo koko kuntoutustukiajan oli selvästi yhteydessä kuntoutustuen jälkeiseen työllisyyteen. Jos työsuhte oli ollut kuntoutustukiaikana voimassa, 85 prosenttia kuntoutustuen päättäneistä palasi työhön. Muussa tapauksessa työhön palanneita oli vain 37 prosenttia.

Työsuhteen pysyvyys kuntoutustukiaikana oli julkisella sektorilla yleisempää kuin yksityisellä ja tämä selittää osaltaan julkisen sektorin yksityistä paremmin onnistunutta kuntoutustuen jälkeistä työhönpaluuta. Kun kuntoutustukiajan työsuhteen voimassaolo otettiin huomioon, julkisen ja yksityisen sektorin välinen ero kuntoutustuen jälkeisessä työllisyydessä pieneni huomattavasti.

Eniten kuntoutustuen jälkeen työhön palaajia tuki- ja liikuntaelinsairauksien ryhmässä

Kaikissa tarkastelluissa sairausryhmissä lähes kaikki nuorten työkyvyttömyyseläkkeet alkoivat kuntoutustukina. Masennukseen perustuvissa eläkkeissä kuntoutustukien osuus oli suuri myös vanhemmissa ikäryhmissä.

Masennukseen ja muihin mielenterveyden häiriöihin perustuvat kuntoutustuet jatkuivat pitempään kuin muihin sairauksiin perustuvat kuntoutustuet. Työkyvyttömyyseläkkeen soveltamisohjeissa todetaankin, että kuntoutustuen jatkuminen pitempään voi olla perusteltua juuri mielenterveyspotilaille, joilla sairauden jatkuvuuden todennäköisyyttä on vaikea ennustaa (Soveltamisohje 2011). Noin neljän vuoden kuluttua kuntoutustuen alkamisesta sairausryhmittäiset erot kuntoutustukien päättymisessä tai jatkuvaksi eläkkeeksi muuttumisessa olivat kuitenkin melko pienet.

Kaikista kuntoutustuelle siirtyneistä työhön palanneiden osuus oli suurin tuki- ja liikuntaelinten sairauksien perusteella kuntoutustuelle siirtyneillä ja pienin muiden mielenterveyden häiriöiden kuin masennuksen perusteella siirtyneillä. Alle 45-vuotiaana kuntoutustuelle vuonna 2005 siirtyneistä oli vuoden 2009 lopussa työssä tule-sairauksien ryhmässä runsas kolmasosa, masennuksen sairausryhmässä runsas viidennes ja muiden mielenterveyden häiriöiden ryhmässä noin kymmenesosa.

Tuki- ja liikuntaelinten sairauksien ryhmässä työsuhteen voimassaolo kuntoutustuen aikana oli yleisempää kuin muissa sairausryhmissä. Kun työsuhteen voimassaolo otettiin huomioon, masennuksen ja tule-sairauksien ryhmissä työhön palanneiden osuuksissa ei ollut eroa. Molemmissa sairausryhmissä työhön palasi lähes 90 prosenttia niistä kuntoutustuen päättäneistä, joilla kuntoutustuki ei muuttunut jatkuvaksi eläkkeeksi ja joilla työsuhde oli ollut kuntoutustukiaikana voimassa. Jos työsuhde ei ollut jatkunut koko kuntoutustukiaikaa, työhön palaneita oli 40 prosenttia kuntoutustuen päättäneistä.

Tässä selvityksessä ei tarkasteltu työeläkekuntoutuksen osuutta kuntoutustuelta työhönpaluussa. Kuntoutustilastojen mukaan kuntoutustuelta tai jatkuvalta työkyvyttömyyseläkkeeltä kuntoutukseen tulevista noin puolet työllistyy (Saarnio 2010). Osalla kuntoutustuen päättäneistä työeläkekuntoutuksen toimenpiteet ovat siten olleet myötävaikuttamassa työssä jatkamiseen.

Lisää työhön paluun tukemista tarvitaan

Kun työkyvyttömyyseläke myönnetään kuntoutustukena, ajatuksena on että kuntoutustuen saaja voisi hoidon ja kuntoutuksen avulla vielä todennäköisesti palata työelämään. Viime vuosina kuitenkin vain noin joka kahdeksas kuntoutustuelle siirtynyt oli työssä muutaman vuoden kuluttua kuntoutustuen alkamisesta. Työhön paluu on onnistunut parhaiten silloin, kun kuntoutustuelle siirtynyt on voinut säilyttää työsuhteensa koko kuntoutustukijakson ajan. Kuntoutujalla on ollut työ mihin palata. Haasteellisemmaksi työhön paluu muodostuu, jos työsuhdetta ei enää ole. Erityisesti silloin tarvitaan prosesseja, joissa hoito, kuntoutus ja työhön paluun tuki jatkuvat työelämän kynnyksen yli.

Kirjallisuus

- Bloch FS, Prins R, toim. (2001) Who returns to work and why? A six-country study on work incapacity and reintegration.
- Gould R, Grönlund H, Korpiluoma R, Nyman H, Tuominen K (2007) Miksi masennus vie eläkkeelle? Eläketurvakeskuksen raportteja 2007:1. Helsinki.
- Halmeenmäki T, Lybäck K (2008) Eläkkeelle siirtyminen ja työssä jatkaminen eläkeuudistuksen näkökulmasta. Julkaisussa Forma P, Harkonmäki K, Saari P, Väänänen J, toim. Ketkä tekevät kuntatyön tulevaisuudessa? Kuntien eläkevakuutus. Helsinki.
- ISSA (2002) Who returns to work and why? Evidence and policy implications from a new disability and work reintegration study. Geneva.
- Joensuu M, Kivistö S, Malmelin J, Lindström K (2008) Pitkä sairausloma ja työhönpaluu. Työ ja ihminen, Tutkimusraportti 34. Työterveyslaitos. Helsinki.
- Lund T, Labriola M, Christensen KB, Bültmann U, Villadsen E. (2006) Return to work among sickness-absent Danish employees: prospective results from the Danish Work Environment Cohort Study/National Register on Social Transfer Payments. *Int J Rehabil Res.* 29(3):229–235.
- OECD (2010) *Sickness, disability and work: Breaking the barriers – A synthesis of findings across OECD countries.* OECD. Paris.
- Raitasalo R, Salminen JK, Saarijärvi S, Toikka T (2004) Masennuspotilaiden elämänhallinta, toipuminen ja työkyky. *Suomen lääkirlehti* 59(30–32):2795–2800.
- Rytsälä H (2006) Functional and work disability and treatment received by patients with major depressive disorder. *Publications of the National Public Health Institute A9/2006.* Helsinki.
- Saarnio L (2010) Työeläkekuntoutus vuonna 2009. Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 7/2010. Helsinki.
- Ylinen T (2010) Työkyvyttömyyseläkkeet ja työnantajan omavastuuperiaate TEL:sta TyEL:iin. VATT Valmisteluraportit 4. Helsinki.

Lait ja lain soveltaminen

- Soveltamisohje (2011) Työkyvyn arviointi ja eläkeasian ratkaiseminen. <http://tyoelakelaki-palvelu.etk.fi>
- TyöEL. Työntekijäin eläkelaki 19.5.2006/395.
- Työsopimuslaki 26.1.2001/55.
- Työsopimuksen irtisanominen. Perustietoa työsopimuslaista. <http://www.tyosopimuslaki.fi>

Eläketurvakeskus on Suomen työeläkejärjestelmän lakisääteinen keskuslaitos. Sen tutkimustoiminta koostuu pääasiassa sosiaaliturvaan ja työeläkejärjestelmiin liittyvistä aiheista. Tutkimuksissa pyritään monipuolisesti ottamaan huomioon sosiaalipoliittiset, sosiologiset ja taloudelliset näkökulmat.

Pensionsskyddscentralen är lagstadgat centralorgan för arbetspensionssystemet i Finland. Forskningsverksamheten koncentrerar sig i huvudsak på den sociala tryggheten och på de olika pensionssystemen. Målet för forskningsprojektet är att mångsidigt belysa aspekter inom socialpolitik, sociologi och ekonomi.

The Finnish Centre for Pensions is the statutory central body of the Finnish earnings-related pension scheme. Its research activities mainly cover the fields of social security and pension schemes. The studies aim to paint a comprehensive picture of the sociopolitical, sociological and financial aspects involved.